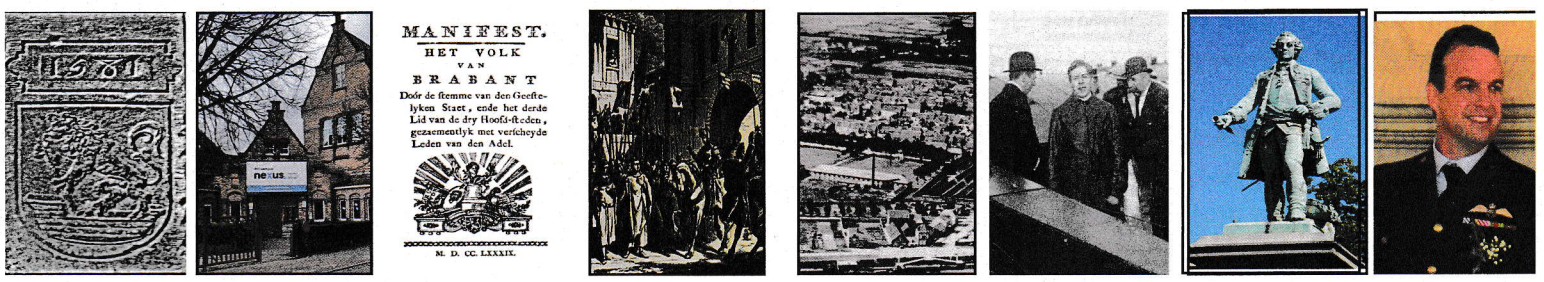


# Elck zegg'het voorts

## Nieuwpoortse archiefkrant



Verschijnt viermaandelijks - jaargang 16 - nr. 1 - maart 2024

### Editoriaal

Voorbij ons derde lustrum beginnen wij met de 16de jaargang.

Freddy Beun heeft het over het eeuw-jubileum van de Rijksmiddelbare School in Nieuwpoort, zoals de instelling startte als voorganger van de Gemeenschapsschool GO in 1999.

Grootgrondbezit was een constante in onze geschiedenis en liet ook sporen na in Nieuwpoort. Burgemeesters, baljuws, keurheren schukten aan bij de kleine landadel. Verdienstelijke families kregen titels en kansen op vrijgekomen gronden. Als men ver genoeg teruggaat waren er zelfs leden uit de voorouders van onze huidige koningin Mathilde hier te vinden.

Honoré Boydens (+) noteerde uit het archief de overleden militairen en burgers uit het garnizoen in Nieuwpoort tussen 1926 en 1928.

1302 ging in Nieuwpoort niet onopgemerkt voorbij maar de revolutie van 1790 bijna wél!

In 1448 werkte de 'rekenkamer' vrij nauwkeurig.

Onze stad had achterstallen.

Wij zullen iemand als Kristof Jacobs blijven herinneren.

G. Demerre

**Wie graag deze archiefkrant digitaal wenst te ontvangen, kan dat als wij uw e-mail adres mogen gebruiken.**

**guido.demerre@gmail.be**

**friede.lox@telenet.be**

### Middelbare school voor jongens te Nieuwpoort - Eeuwfeestviering (1855-1955)

Onderwijs volgen is vandaag een evidentie voor onze jongeren. En een vrije keuze tussen de verschillende netten is dat eveneens.

Nochtans is er door de geschiedenis heen, een lang "parcours" afgelegd zowel op nationaal vlak als op lokaal vlak.

We vonden het gepast eens te focussen op het Nieuwpoorts gemeenschapsonderwijs, ofwel onderwijs ingericht door de overheid en dit naar aanleiding van het terugvinden in ons archief van een de brochure "Rijksmiddelbare School voor Jongens te Nieuwpoort – Eeuwfeestviering 1855-1955"

In ons artikel van NAK13/2 hebben we reeds een overzicht gegeven van de verschillende soorten onderwijs welke in Nieuwpoort werden gegeven in 1845.

Men mag gerust stellen dat dit onderwijs voor een kleine stad als Nieuwpoort vooruitstrevend was. Zo was er een gemeentelijke lagere school, en daarnaast nog twee, wat ze zouden noemen "vrije" lagere scholen waarvan de leerkrachten evenwel ook door de gemeente betaald werden. Daarnaast bestonden nog de muziekschool, tekenschool en visserijschool.

De leerkrachten hiervan werden steeds door de stad betaald.

Dit alles betekende natuurlijk dat de zeldzame leerlingen voor het hoger onderwijs moesten uitwijken. Veurne was in die tijd de dichtst gelegen stad waar hoger onderwijs kon gevolgd worden.

### **Onweerwolken over het onderwijs**

We kunnen niet voorbijgaan aan het feit dat de

ationale onderwijspolitiek een zeer groot impact heeft gehad op de organisatie van het lokaal onderwijs.

Beperken we ons om terug te gaan in de geschiedenis tot de aanvang van de Belgische Onafhankelijkheid.

De Unie van liberalen en katholieken, ontstaan in 1827-1828 als verzet tegen de onderwijspolitiek van de Nederlandse Koning Willem, werd voortgezet bij de aanvang van de onafhankelijkheid.

Dat betekende dan ook dat in de praktijk de leiding van de scholen onder de bevoegdheid van de bisschop kwam te vallen en dit eigenlijk geen probleem was voor wie dan ook.

Zo benoemde bijvoorbeeld de bisschop in 1831 in Veurne de leraars van het Bisschoppelijk College en hield hij toezicht over het leerprogramma.

Dit betekent aldus dat de stad Veurne de wedde der leerkrachten uitbetaalt en de gebouwen onderhoudt ! Iets wat iedereen zonder weerstand aanvaardt.

Deze eenheid tussen katholieken en liberalen inzake onderwijs verbrokkelt evenwel meer en meer naarmate beide partijen zich steeds beter organiseren binnen het nieuwe staatsbestel.

Binnen de liberale partij gaan er steeds meer stemmen op om de hegemonie van de kerk in het onderwijs te doorbreken.

Reeds in 1846 is er sprake van een nieuwe wet op het middelbaar onderwijs.

En dit alles komt in een stroomversnelling wanneer de liberaal Charles Rogier in 1847 minister voor onderwijs wordt. Hij wil voor eens en altijd het onderwijs op een meer systematische wijze organiseren waarbij o.a. elke gemeente ten minste één officiële school moest onderhouden en waarbij de gemeenten geen vrije school mochten subsidiëren !

Op 14 februari 1850 legt hij eindelijk een ontwerp van nieuwe wet voor aan de Wetgevende Kamers voor. Deze wet wordt definitief goedgekeurd in juni 1850.

Met deze nieuwe wet streefde hij een neutraal onderwijs na, evenwel met een volledige onafhankelijkheid voor de clerus.

De inhoud van de wet is overduidelijk: onder de rijksinrichtingen zou men 10 athenea oprichten plus nog 50 middelbare scholen! Voor alle inrichtingen geldt de verplichting dat het onderwijzend personeel in het bezit is van de vereiste diploma's, dat er examens moesten worden georganiseerd en dat de instelling staatsinspecties aanvaardt.

Anderzijds wordt de clerus uitgenodigd het godsdienstonderwijs te geven buiten de lesuren.

De wet wordt tenslotte aanvaard in de Kamers na 14 (!) zittingen, en veel woeste en onstuimige dis-

cussies, met 72 stemmen voor, 27 tegen, bij 4 onthoudingen.

## **De oprichting in Nieuwpoort van de Rijksmiddelbare School voor Jongens**

Zoals gezegd was Nieuwpoort steeds vooruitstrevend op het gebied van onderwijs. En de timing viel bijzonder goed uit: de liberaal Pieter Lefevere wordt burgemeester in 1854 en wou al te graag gebruik maken van de nieuwe wet om Nieuwpoort aldus hoger onderwijs te bezorgen.

Zoals gezegd wenste de minister 50 nieuwe instellingen voor hoger onderwijs op te richten. In 1854 waren er slechts 48 (of 49 volgens andere bronnen) opgericht.

Reeds op 30 september 1854 werd het onderwerp aangesneden in de gemeenteraad met als eerste punt van de dagorde : de uitbreiding van het onderwijs.

Aldaar werden aldus de resultaten besproken van een commissie die als opdracht had " *de toestand van het lokaal onderwijs te schetsen en voorstellen te formuleren in functie van de behoeften van de bevolking* "

Het onderwijs in Nieuwpoort was reeds in 1853 een heikel onderwerp geworden daar, sinds de opruststelling van gemeentelijk onderwijzer Quentin, de taak van gemeentelijk onderwijzer zeer bemoeilijkt was door het grote aantal arme kinderen die de school bezochten zodat de huidige onderwijzer zijn taak als opvoeder onmogelijk kon uitoefenen.

Toen werd reeds besloten een tweede lagere school op te richten, onafhankelijk van de vorige. Het huidige schepencollege was echter de mening toegedaan dat " *voor gelijkwaardige opofferingen van de stad in verband met het verstrekken van het lager onderwijs* " een Middelbare School van de lagere graad zou kunnen gesticht worden! Volgende argumentatie moest leiden tot een positief resultaat !

" *Overwegend dat het onderwijs in verhouding moet zijn met het betrekkelijk belang van de steden en aangezien Nieuwpoort niet alleen een zeehaven, maar ook een garnizoensstad is, dat de officieren, te Nieuwpoort gekazerneerd, meestal afkomstig zijn uit steden waar het onderwijs op ruimere schaal verstrekt wordt en dat het voor hun kinderen belangrijk is dat er ter plaatse een degelijke onderwijsinstelling bestaat.*

*Daar het stedelijk lager onderwijs niet in overeenstemming is met de grote opofferingen die de stad zich jaarlijks getroost en evenmin voldoening schenkt aan de inwoners, waarvan velen zich verplicht zien hun kinderen ter wille van hun studies*

*naar andere steden te sturen en zulks op een leef-  
tijd op de welke de ouderlijke zorgen en toezicht  
meestal een absolute noodzakelijkheid vormen.*

*Dat de wet het aantal R.M.S. op 50 heeft gebracht,  
waar er tot op heden slechts 48 zijn gesticht ....”*

Na een bezoek aan dhr. Arrondissementscom-  
missaris in Veurne en dhr. Gouverneur in Brugge  
door dhr. burgemeester, samen met schepen Louis  
Meyne, werd de beslissing van de gemeenteraad  
overgemaakt aan het ministerie in Brussel.

Op 10 februari 1855 kon de stadssecretaris Fran-  
çois Piquendaire, lezing geven van het ministerieel  
akkoord tot oprichting van een lagere M.S.

Aan deze oprichting waren enkele verplichtingen  
verbonden: uitgaven die de staatssubsidie van  
4000 Fr. en de toegangsgelden van de leerlingen  
overschreden, waren ten laste van de stad.

Verder moest de stad in de M.S. een afzonderlijk  
lokaal voorzien om er onderricht te geven aan arme  
kinderen en dit op haar kosten. Ook de aankoop  
van meubels voor de nieuwe inrichting was ten las-  
te van de stad en een staatsinspecteur kon dit alles  
controleren.

Ook deze bijkomende voorwaarden werden door  
de gemeenteraad aanvaard.

De stichting van de school werd aldus officieel be-  
krachtigd bij K.B. dd. 26 maart 1855 en bij M.B. van  
dezelfde datum gerangschikt als M.S. van de laag-  
ste categorie.

### **Inplanting en organisatie der nieuwe R.M.S.**

Het schepencollege had evenwel niet stilgezeten  
in afwachting van de goedkeuring van de school.  
Reeds hadden ze opdracht gegeven aan de Rijks  
architect om de twee gebouwen die ze op het oog  
hadden, te komen nazien en hem zelfs te verzoeken  
de plannen tot aanpassing voor te leggen aan  
de minister!

De keuze van het schepencollege was gevallen op  
2 huizen, eigendom van dhr. Ant. Rees en gelegen  
in de Kokstraat. Dhr. Rees was akkoord zijn eigen-  
dom te verkopen mits de aankoopsom van 10.000  
frank, even wel betaalbaar in annuïteiten van 1000  
fr en mits 4,5% interesten voor de niet afbetaalde  
sommen. De aankoop van deze percelen was  
ook geïnspireerd door het feit dat de dienst voor  
openbare onderstand van de stad een lopende  
hypotheek had op deze gebouwen en dit voor een  
bedrag van 1513,76 frank. Deze som kon aldus in  
mindering worden gebracht bij de aankoop.

Na tussenkomst van raadslid Dekeuwer bij de ver-  
koper, kon de intrestvoet nog verminderd worden.

De gemeenteraad gaf zo in zitting van 7 april 1855  
zijn akkoord met de geplande aankoop.

Tegelijkertijd beraadslaagde de raad over de wijze

waarop de inrichting van de lokalen voor de arme  
kinderen zou gebeuren, conform de onderrichtin-  
gen van de wet. Onderwijzer Wyckaert wordt dan  
ook aangesteld om de opleiding van de arme kin-  
deren op zich te nemen.

Daarnaast moest verder, steeds conform de nieu-  
we wet, een administratief bureau worden aan-  
gesteld. Dit moest 7 leden omvatten waarvan 2  
leden van het schepencollege en 2 raadsleden.  
Hierover wordt op 25 juni 1855 gestemd in de  
raad, met volgend resultaat:

- Als vertegenwoordigers van de raad:  
Steylaert Joseph (vervanger Kesteloot-Deman  
Pieter) en Joris Michel (vervanger Gheerbrant  
Prosper)

- Twee leden buiten de gemeenteraad:  
E.H. Goddyn Jacques, priester (vervanger De-  
jaegher Fr.) en Demazière Jos (vervanger Deroo  
Alex.)

Dit bureau, aangevuld met burgemeester Pierre  
Lefevere en schepen Louis Meyne zou op 23  
augustus officieel geïnstalleerd worden.

Als eerste taken hadden ze te beslissen over het  
reglement van inwendige orde.

Gemakshalve werd het reglement van de RMS in  
Antwerpen overgenomen.

Daar de aanvang der lessen zich aandien-  
de, moest ook nog beslist worden over de uitvoering  
van de noodzakelijke aanpassingswerken.

Na opmaak van een raming door de gemeente-  
lijke diensten voor een bedrag van 1919,65  
frank, werden de werken gegund aan de plaatse-  
lijke schrijnwerker Henri Huyghe voor een totaal  
bedrag van 2.355 fr.

Na nog een aanvullende raadsvergadering op 19  
november 1855 waarbij bijkomende staats- en  
provincie subsidies worden aangevraagd is ein-  
delijk de administratieve kous definitief af ...

### **Start en Organisatie**

De school heeft zich steeds als een "strijdschool"  
gevoeld. Niet alleen tegenover het katholieke  
net, maar ook door het feit dat in een kleine stad  
zoals Nieuwpoort de ouders zeer dikwijls niet  
in staat waren de kosten te dragen voor verde-  
re studies van hun kinderen. De school moest  
tevens proberen de gedachte te introduceren  
dat door onderwijs de kinderen in staat zouden  
zijn een grotere rol te spelen in de maatschappij  
en alzo bij te dragen tot een beter leven. De  
school mag dan ook in de regio van de Westhoek  
gezien worden als een baanbreker op dit vlak.  
Opvallend in de historie van de RMS is het feit  
dat de officiële openingsdatum niet is gekend

! Daarentegen is de installatiedatum van de eerste directeur wel gekend : zondag 4 november 1855! Op deze datum – gekend via de uitnodiging van de plaatscommandant van Nieuwpoort tot de plechtigheid – werd dhr Joseph Arents plechtig aangesteld .

Het leidende korps bestond uit: Peter Louwagie, godsdienstleraar, Louis Coppin eerste regent-Quartin Justin, tweede regent plus Guillaume Cruls, onderwijzer.

Van de 69 leerlingen, volgden er 10 de middelbare afdeling (MA)

Opvallend is hier het feit dat de school bij zijn aanvang bekend stond als de school der welgestelden! Men moest immers per maand 4 fr. betalen in de M.A. en 2 fr. voor de voorbereidende afdeling (VA).

Verwijzend naar de verplichting de gelden van de inschrijvingen af te dragen aan de stad (als tussenkomst in de kosten van de stad) kon in 1855 reeds 978fr. aan de stadskas afgedragen worden! En dat waar het stedelijk budget voor de kosten van de schoolexploitatie geraamd was op een totaal bedrag van 990 fr.

Het tweede schooljaar zou het aantal leerlingen reeds 134 belopen, wat de aanstelling van een assistent (of in hedendaagse termen: studiemeester ) noodzakelijk maakte .

In 1862 werd directeur Arents vervangen door dhr. August Lust. Onder zijn beleid werd het leraarskorps verder uitgebreid zodat volgende leerkrachten er onderricht gaven: 1 godsdienstleraar, 3 regenten, 4 onderwijzers en 1 assistent .

De school bloeide verder en kreeg een goede faam. Zo bezocht de provinciegouverneur op 20 oktober 1874 de school waar er 145 leerlingen waren .

De tweede helft van de jaren 1870 waren evenwel minder positief : in 1875 vernielde een brand een gedeelte van de gebouwen. Op 17 april 1876 overleed directeur Van Poppel en .. de schoolstrijd bleek ook in Nieuwpoort te moeten worden uitgevochten!

Zo kochten enkele inwoners – in afspraak met de bisschop en in het grootste geheim – het gasthof De Papegaai op de marktplaats met de bedoeling er een “katholieke school” op te richten.

Die geheimzinnigheid hoorde er bij want men vreesde van katholieke zijde dat de toenmalige liberale burgemeester dr. Frans Van Cuyck staken in de wielen zou steken!

En na verbouwingen van het gasthof, werd op 12 juni 1879 dhr. Arseen Dehulster, leraar poësis in Kortrijk, aangesteld als de eerste principaal aan de nieuwe katholieke school !

Dr. Van Cuyck liet zich evenwel niet intimideren door “ de concurrentie” !

Bij de prijsuitreiking van 1879 hield hij een gloedvolle rede, terwijl een symfonisch orkest optrad, gefinancierd door dhr. Benjamin Crombez !

Ook bleek de kwaliteit van het gegeven onderwijs toen leerling Dewulf de 13de plaats behaalde op 207 kandidaten in een prijskamp tussen alle Vlaamse RMS. En in het jaar daarop kaapten Henri Fever en Désiré Dewulf elk een eerste prijs weg in de wedstrijd voor moedertaal.

En deze schitterende resultaten werden met beiaardconcert bekend gemaakt bij de bevolking !

Een feit is verder ook dat het aantal leerlingen stabiel bleef door de jaren heen. Uit gegevens van 1910 bleek dat er 127 leerlingen ingeschreven waren in de VA en 42 in de M.A.

Gegevens over de oorlogsperiode 1914-1918 zijn bijzonder zeldzaam. Enkel is gekend dat er onderricht werd gegeven in Roesbrugge en Sint-Idesbald. Alle andere gegevens ontbreken !

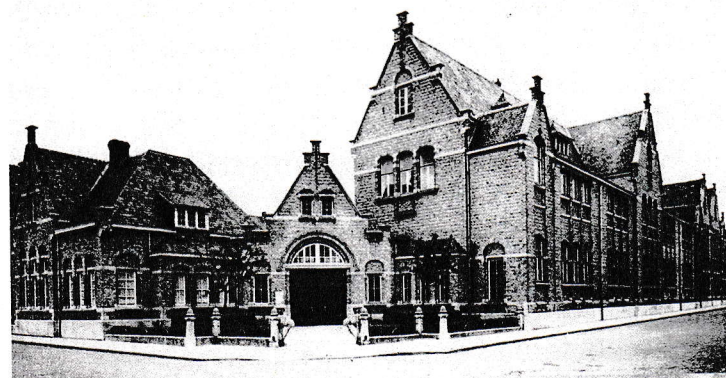
Gelukkig werd alles (langzaam) weer beter. Op 15 september 1920 werd een tijdelijke school opgericht onder leiding van dhr. A. Hamendt. Deze bestond uit enkele barakken gelegen bij de Arseenaal- en Schoolstraat.

Bij deze herneming werden 102 leerlingen ingeschreven, onder leiding van 3 regenten, 3 onderwijzers en 1 godsdienstleraar .

In 1925 werd cursus in de zeevaart en scheepsbouwkunde heropend en op 14.12.1925 de Latijnse afdeling ingericht .

Deze directeur was gekend als de man die heroïsche toeren uithaalde om zijn barakken te beschermen tijdens storm en ontij. Zo kroop hij zelf op de daken en plaatste hij koorden met stenen verzaard om te vermijden dat ze zouden worden weggerukt !

Ondertussen werd bekend dat de Staat nieuwe lokalen zou oprichten tussen de Schoolstraat, Arseenaalstraat en Willem De Rooiaan en dit op kosten van de Duitse Staat.



smiddelbare School voor Jongens te Nieuwpoort

Gesticht ten jare 1855

Heropgebouwd in 19.

Foto Lust Nieuwpoort



De prachtige nieuwe gebouwen - ontworpen door architect Reinvooet uit Doornik, gebouwd door aannemer Janssens uit Heist tijdens de bestuursperiode van burgemeester T. Van Iseghem - konden evenwel pas op 1 maart 1925 betrokken worden .

De school genoot overal een zeer goede faam binnen het officieel onderwijs . Zo werden voor het koloniaal examen van 1938 van de acht deelnemers van de school, er 7 bekroond !

Ook extern manifesteerde de school zich: zo werd een "Orgaan van de Middelbare School, genaamd *De Pijl*" opgericht als met als doel contact te behouden met de oud-leerlingen en zo de faam van de school verder te blijven uitdragen.

Zo vinden we in het bestuur bekende namen terug als Karel Jonckheere en Kamiel Top.

De tweede wereldoorlog met een tijdelijke bezetting van de gebouwen en alle problemen inzake veiligheid , verplaatsingen binnen het kustgebied, armoede van de bevolking, was natuurlijk niet bevorderlijk voor het plaatselijk onderwijs . Zo was het aantal leerlingen van 350 in 1939 gezakt naar 250 in 1944 .

Ook de eerste maanden na de bevrijding van september 1944, bracht niet direct een kentering: een gedeelte der lokalen bleef bezet, en er was een gebrek aan brandstof . Aldus werd zelfs beslist de kinderen 2 maal per week naar de school te laten komen om hun taken aan te duiden. Na het winterverlof van hetzelfde jaar werd noodgedwongen per dag slechts een halve dag les te gegeven.

Zoals dikwijls het geval is, betekende het einde van de oorlog het begin van een nieuwe bloeiperiode. Steeds meer en meer jongeren gingen naar het secundair onderwijs.

Zo steeg het aantal leerlingen in 1947 van 308 tot 390 in het schooljaar 1955. En dit ondanks de tweede schoolstrijd die zich in deze periode aandienende met de wet Collard ...en het bezoek van minister Collard aan Nieuwpoort waarbij een grote manifestatie werd gehouden tegen zijn bezoek en tegen zijn wet !

De groei van het leerlingenaantal was in grote mate

gebaseerd op de dienstverlening die de school verleende aan haar leerlingen : een boekenfonds waarbij de leerlingen hun boeken konden huren aan 10% van de kostprijs of zelfs, bij behoeftige leerlingen, ontslagen worden van deze bijdrage. Ook de ter beschikkingstelling van een refter waar warme maaltijden werden opgediend tegen een zeer schappelijke prijs, was een pluspunt. De topper bij uitstek was evenwel de inrichting van een eigen busdienst , waarbij de leerlingen van de randgemeenten die het wensten, konden worden opgehaald en dit aan een minimum kostprijs .



## Eeuwfeestviering

De eeuwfeestviering van de school kon niet ongemerkt voorbij gaan niet alleen wegens het feestelijk karakter van de verjaardag, maar nog meer in het kader van de aan de gang zijnde tweede schoolstrijd.

Wat het programma van de viering voorzag, was wel klassiek :

- Spreekbeurten door dhr. H. Van Snick, voorzitter van het Eeuwfeestcomité, door dhr. Rappelet, directeur RMS en dhr. Minister van Openbaar Onderwijs, afgewisseld met zang en symfonisch orkest.

Maar nu komt het moeilijke punt: daarna ontvangst van de personaliteiten op het stadhuis !

Burgemeester Floribert Gheeraert wenst de minister niet te ontvangen op zijn stadhuis !

En meer: hij staat een betoging toe (van de katholieke oppositie) tegen de minister !

Deze optocht brengt een massa volk op de been die hun bezwaren tegen de wet Collard luid verkondigen en die aanleiding geven tot veel getrek en geduw in de straten van Nieuwpoort ....

Hoewel de geplande openbare toespraken, van onder meer minister Collard, op het plein voor de stedelijke vismijn doorgaan verloopt de eeuwfeestviering in mineur !

En zo komt de eeuwfeestviering van de RMS in de annalen van de lokale geschiedenis !

Bronnen :

- Brochure : RMS voor Jongens te Nieuwpoort – Eeuwfeestviering 1855-1955
- Brochure De Pijl – vierde jaargang nr 1 – december 1938
- Albert Reybrouck en Guido Demerre St Bernarduscollege 1879-1979 – gedenkboek 1979
- Wikipedia – schoolstrijd (België)

**Freddy Beun**

## **Grondeigenaars**

Diocesaan inspecteur Stock poneerde eens, naar aanleiding van een feest op een domein in het Brugse, hoe de gastheer het had over zijn vroegste ‘*ancêtres*’ ... dus, hoe nogal wat grootgrondbezitters hun gronden hebben gekregen, geërfd of gestolen... vóór de Franse revolutie.

In onze gewesten is nogal dikwijls de Franse adel in vorige eeuwen begunstigd tijdens de oorlogsconflicten.

Toen dan de kerkelijke eigendommen geconfisqueerd werden hebben kapitaalkrachtige families – van allerlei strekkingen – de kans gegrepen om gronden te verwerven. De huwelijken onder al deze families hebben ervoor gezorgd dat die eigendommen ... samensmolten en aangroeiden.

Alle families met verworven grootgrondbezit in de 19e eeuw in onze regio hebben zich “*tegoed gedaan*” aan zwart goed. Of ze nu liberaal of katholiek waren ... Dat blijkt uit de studie van L. Schepens over het curriculum van de politici in West-Vlaanderen, die gezorgd hebben voor dynastieën senatoren, volksvertegenwoordigers, provincieraadsleden en burgemeesters.

De oorsprong van het fortuin in Nieuwpoort-Bad in de 19e eeuw komt uit het samengaan van twee families.

### **Familie Lefèbvre**

Prins Gaston-Jean-Baptiste, chevalier de Lorraine, comte de Marsan en zijn vrouw Marie-Louise prinses de Rohan-Soubise ‘*verwierven*’ een erfenis van Lorraine-Vaudémont afgestaan door de douarière d’Epinoy in 1739. Daar waren ook gronden bij in Ninove, Flobecq, Lessines ...

De comtesse de Marsan schonk het vruchtgebruik van haar bezit aan haar nicht Armande de Rohan.

De comtesse was de zorg toevertrouwd van de koninklijke kinderen van Louis XV de France en haar broer Charles de Rohan-Soubise (1715-1787) was maréchal de France, die in volle oorlog zich meester had gemaakt van Mechelen in 1746. Die werd dan een tijdje gouverneur van Vlaanderen en Henegouwen. [De Fransen waren de Oostenrijkse Nederlanden binnengevallen tussen 1745 en 1756]

Armande, dochter van de maréchal, huwde Henri Louis Rohan Guénéné, comte de Marsan en verwierf het graafschap Walhain. Met de Franse revolutie werd haar bezit ‘nationaal bezit’ terwijl ze in Brussel woonde. Ze vroeg de Assemblée haar bezit niet te verkopen in 1793 en dat lukte. Een tweede keer kwam dat onder ‘*séquestre*’ maar dat werd in 1794 onder het Consulaat opgeheven.

Ze kon het graafschap Walhain verkopen op 28 februari 1804 aan een handelshuis uit Doornik : Piat-Lefèbvre et fils. Deze familie was zoals ànderen : Lieven Bauwens, Tiberghien, Simonis, Mosselman ... rijk geworden door het verwerven van ‘kerkbezit’.

Het huis Lefèbvre was rijk geworden door haar productie van tapijten. Zowel in Frankrijk te Saint-Cloud als in de Tuileries hingen hun tapijten.

Die industrie geraakte geruïneerd, maar Léopold Lefèbvre (1769-1844) slaagde erin met zijn vier broers, de Gobelins et de la Savonnerie te imiteren. In 1810 hadden ze 7 000 werklui.

Voor 2 miljoen pond kochten ze de heerlijkheid van Walhain.

[Van uit dit domein is er 900 ha gekocht door de UCL om er de universitair campus te bouwen van Louvain-la-Neuve in 1968. Twee miljoen zou nu wellicht 250 miljoen € voorstellen]

Bij de verdeling in 1808 werd broer François-Joseph Lefèbvre eigenaar van de bezittingen van Walhain, terwijl dochter Henriette Lefèbvre (1790-1873) haar bezit uit Brabant voegde bij dat van de Doornikse familie Crombez in 1811.

### **Familie Crombez**

Het fortuin van de Crombez-familie groeide uit de bevoorrading met levensmiddelen en materiaal voor de Napoléontische legers.

Benoit Crombez trouwde voor een tweede keer met Henriette Lefèbvre in 1811 en had zeven kinderen waarvan vijf zonen.

Louis Crombez (1818-1895) , burgemeester van Doornik en député liberal, bezat 6 000 ha in Frank-

rijk.

Victor Crombez (1816-1898) bezat honderden ha rondom Doornik in Maulde, Beclers, Orcq maar ook in Lampernisse, Hérinnes, Forest, Herquegnies. Zijn inkomen haalde een record in 1898 van 13 715 frank wat dat van de Boël familie evenaarde.

[ Dat was toen na trekken omdat dit recht gaf op verkiesbaarheid in de senaat en/of een extra stem opleverde bij verkiezingen ! Nu zou dat x 250 fr geweest zijn of x 6,26 € ]

Hij verbond zijn kinderen met de Franse adel.

Meer bekend werd Benjamin Crombez (1832-1902) die huwde met Gabrielle Lecercq (1846-1931).

Zij was de dochter en erfgename van Martial Lecercq die het kasteel van Vieusart had gekocht in 1854.

Benjamin bouwde Nieuwpoort-Bad uit. Bij zijn bezit van Walhain kon hij 843 ha voegen uit Vlaanderen: 113 ha in Oostduinkerke, 166 ha in Ramskapelle, 110 ha in Lampernisse, 339 ha in Lombardsijde, 113 ha in Oostkerke.

François-Xavier Crombez (1829-1870), is vroeg gestorven, met aanzienlijk bezit in Waals Brabant. Door zijn huwelijk met Elise Verheyden (1834-1895) kwam 700 ha uit het kanton Wavre en Perwez bij. In Limette was vader Jean Verheyden de grootste grondeigenaar en kocht in 1876 het kasteel van senator Mosselman. Verheyden had zijn fortuin opgebouwd door de handel in tabak. Bij zijn dood erfde Elise 1 000 ha in Waals Brabant in Limal, Limelette, Wavre, Ottignies, Corroy-le-Grand, Braine-l'Alleud

...  
Dit patrimonium werd verdeeld onder drie kinderen: Georges (1867-1915), Henri (1856-1941) en Marie-Isabelle (1858-1911).

Henri Crombez sr. was het prototype van de grondeigenaar: kasteelheer in Taintignies waar hij burgemeester was voor 3 000 inwoners. Dan werd hij senator en nadien volksvertegenwoordiger voor Doornik-Ath. Deze liberaal had een renstal met paarden. In Waals Brabant bezat hij 700 ha in Waver, Limal en Walhain. Hij werd de erfgenaam van zijn oom Benjamin met Nieuwpoort-Bad.

Zijn bezit werd verdeeld over zijn drie kinderen : Madeleine (1887-1975), Henri jr. (1893-1960) en Andrée (1897-1993).

Henri Crombez jr. had zijn Frans pilootbrevet reeds in 1910. Hij werd de 26ste Belg met een officiële toelating als piloot. De eerste luchtpostvluchten tussen Brussel en Gent kwamen door hem. Zijn vliegopleidingen grepen plaats op het strand van Oostduinkerke vóór de oorlog (1914).

Vanuit Houtem was hij diverse keren de persoon-

lijke piloot voor koning Albert.

[ In de Encyclopædia Britannica vond men het nodig te melden dat koning Albert het enige staatshoofd was dat over het front heeft gevlogen ! ] Crombez deed 313 oorlogsvluchten.

Op 1 april 1919 vloog hij koning Albert naar de Vredebesprekingen in Parijs met een buitgemaakt LVG C.VI vijandig vliegtuig, wat voor ophef zorgde in de pers.

Er kwam een startbaan waar een golfveld was aangelegd in de duinen van Lombardsijde. Een spoor daarvan ligt er nog parallel met de kust in het voormalig militair terrein, nu grondgebied Nieuwpoort. Na de oorlog zette hij zijn militaire carrière in de reserve voort tot 1937. Hij stierf in Brussel in 1960. Hij had één dochter Anne (°1926) gehuwd met Michel Feron (° 1923)

-----  
Bron: Quand des aristocrates français permirent à l'UCL de s'installer à Ottignies, p. 148-157.

Lees ook : NAK jg. 11 / 1 en jg. 14 / 2



Graf van Henri Crombez jr. te Evere aan de Brussellaan, tegenover de begraafplaats van Belgische omgekomen vliegeniers uit WO II.



Henri Crombez jr. 18 jaar !

## Overleden militairen

meestal in de garnizoensinfirmierie van Nieuwpoort 1926-1928

(Transcriptie uit het stadsarchief door H. Boydens +)

### **3 augustus**

Ivo De Preitere, 20 jaar, geboren te Meulebeke, soldaat 5 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Baptista en Maria Joanna De Clerck.

Opgenomen op 29 juli en overleden ten gevolge van 'ontstekingskoorts' in het hospitaal.

### **31 augustus**

Petrus Joseph Le Cluyse, 21 jaar, geboren te Ingelmunster, fuselier 2 Cie Depot Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Fernandus en Isabella Vandenkerckhove.

Opgenomen op 28 augustus en overleden ten gevolge van 'zenuwkoorts' (febr. gastr. nervos) in het hospitaal.

### **15 september**

Joannes Baptist Detruft, 22 jaar, geboren in Meerbeke (Ninove), soldaat 4 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Henricus en Barbara Deturft.

Hospitaal.

### **26 september**

Judocus Speliers, 21 jaar, geboren in Ruien, fuselier 4 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Petrus en Maria Joanna Dulst.

Opgenomen op 1 augustus en overleden aan 'waterzucht' in de infirmerie.

### **27 september Hoogstraat 59**

George Ferdinandus Schaedtler, 43 jaar, geboren in Hannover, kapitein in dienst van de Britse majesteit, echtgen. van Selina Fuller, 36 jaar, geboren in Steathfield (GB).

Aangifte door Pompeus Augustus De Chateluy, 34 jaar, geboren in Amsterdam, ontvanger der dir. belastingen en Joannes Opdam, 54 jaar, commandant van de artillerie, geboren in Sassenheim (NI).

Hoogstraat 59.

### **28 september**

Julianus Franciscus Coppens, 20 jaar, geboren te Strijpen, fuselier 4 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Baptista en Ludovica Vander Massen.

Opgenomen op 30 juli en overleden aan 'gal-koorts' in de infirmerie.

### **4 oktober**

Franciscus Billiet, 20 jaar, geboren in Poeke, flanker 6 Cie 3 bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Antonius Godefridus en Marie Catharina Vandeweghe.

Opgenomen op 5 augustus en overleden aan 'teringkoorts' in de infirmerie.

### **8 oktober**

Henrica Siegerist, 1m 6d, geboren in Oostende.

dochter van Joannes Christiaan, 27 jaar, geboren te Enkhuizen (NI), eerste sergeant majoor 1 Cie 1 Bon 6 Afd. inf. en van Jansje Bakker, 23 jaar, geboren te Naarden (NI).

### **24 november**

Jacobus Franciscus De Backer, 20 jaar, geboren tin Waarschoot, soldaat 5 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Carolus Franciscus en Maria Petronilla Theirylnck.

Opgenomen op 1 augustus en overleden aan 'gal-en zenuwkoorts'(venefebri bilios. nervos) in de infirmerie.

### **26 november**

Joannes Michiel Ghenyn, 21 jaar, geboren in Brugge, soldaat 3 Cie 1 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Hubertus en Agnes Laforie.

Opgenomen op 21 oktober en overleden aan 'gal-koorts' (febr. biliosa) in de infirmerie.

### **29 november**

Seraphinus Van Bellegem, 30 jaar, geboren in Eke, soldaat 3 Cie 3 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Joannes Baptista en Elisabeth De Krijger.

Opgenomen op 27 augustus en overleden aan 'buikwater'(acetis) in de infirmerie.

### **30 november**

Carolus Ludovicus Strobbe, 20 jaar, geboren in Kanegem, soldaat Depot 2 Cie 3 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Joannes en Catharina Fonel uit Tielt.

Opgenomen op 19 september en overleden aan 'galkoorts' in de infirmerie.

### **7 december**

Petrus Antonius Van Drum, 24 jaar, geboren in Herzele, soldaat 2 Cie 1 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Philippus en Maria Judoca Reyniers.

Opgenomen op 21 november en overleden aan 'galkoorts' in de infirmerie.

### **13 december**

Philippus Jacobus Klinckaert, 21 jaar, geboren in



St. Pieters-op-de-Dijk, soldaat 2 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Ludovicus en Isabella Theresia Denis.

Opgenomen op 29 november en overleden aan 'galkoorts' in de infirmerie.

### **16 december**

Joseph Theirlynck, 20 jaar, geboren in Waarschoot, flanker 6 Cie 3 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Carolus en Coleta Veerselder.

Opgenomen 28 juli en overleden aan 'teringkoorts'(febris. hectica) in de infirmerie.

### **26 december**

Josephus Hoebeke, 20 jaar, geboren in Oprakel, flanker 1 Cie 1 Bon 6 Afd. voetvolk.

Zoon van Jacobus en Elisabeth Boussin.

Opgenomen op 28 november en overleden aan 'zenuwkoorts'(febris nervosa) in de infirmerie.

### **26 december**

Ludovicus Franciscus Vandaele, 20 jaar, geboren in Nazareth, soldaat 2 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Franciscus en Joanna Francisca De Poortere.

Opgenomen op 23 december en overleden aan 'ontstekingsgalkoorts' (febris inflammat.bilios.)in de infirmerie.

### **1 februari**

Carolus Ludovicus Verschuere, 21 jaar, geboren in Nazareth, fusilier 4 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Josephus en Isabella Tock.

Overleden door zenuwkoorts (febr. nervosa)

### **9 februari**

Petrus Franciscus Buyle, 25 jaar, geboren in Eksaarde, fusilier 5 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Ferdinandus en Joanna Beckx.

Overleden door ontsteking van de ingewanden.

### **10 februari**

Judocus Van Rumste, 23 jaar, geboren in Meerbeke, fusilier 4 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Franciscus en Angelina De Maesschalck. Overleden door ontstekingskoorts (febr. inflammat.)

### **19 februari**

Ferdinandus De Coninck, 30 jaar, geboren in Gent, flanker 1 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Ferdinandus en Isabella Vandecasteele. (geen oorzaak vermeld)

### **26 februari**

Ludovicus Albertus Vyle, 23 jaar, geboren in Etikhove, fusilier 5 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Gaspar en Maria Hooreman.

Overleden door ontsteking van longen, maag en darmen (pneumo, gastro entiritis)

### **9 mei**

Joannes Lapaire, 20 jaar, geboren in Wervik, fusilier 2 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Baptist en Catharina Montagne.

Overleden door zenuwkoorts (febr. nervosa)

### **23 augustus**

Philippus Antonius Baert, 20 jaar, geboren in Valkegem, fusilier 5 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Adrianus en Rosalia Regaert.

Overleden aan thyfus nervosa.

### **6 september**

Leonardus Hilpe, 20 jaar, geboren in Wielsbeke, flanker 1 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Leonardus en Eugenia Stuiverlynck.

Overleden aan ontstekingskoorts (febr. inflammatoire).

### **27 september**

Carolus Ludovicus Cnudde, 20 jaar, geboren in Nazareth, flanker 6 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Jacobus en Brigitta Degroote.

Overleden aan een beroerte (apoplexie).

### **12 oktober**

Livinus Bernardus De Coning, 29 jaar, geboren in Velseke, fusilier 2 Cie depot Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Livinus en Alexandrina De Moor.

Overleden aan galkoorts (febr. gastris biliosa)

### **24 oktober**

Josephus De Rycke, 20 jaar, geboren in Huise, fusilier 5 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes en Maria Seins.

Overleden aan teringkoorts (febr. hectica).

### **10 november**

Maria Eugenia Spierlinck, 37 jaar, geboren in Brugge. Overleden in de kazerne.

Dochter van Joannes(+) en Maria Pition, 73 jaar, geboren te Brugge.

Echtgenote van Petrus Jacobus Ladriere, 31 jaar, geboren in Brugge, sergent 3 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Aangifte : Guilielmus Starink, 37 jaar, geboren in Amsterdam, eerste sergent 3 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

**24 december**

Franciscus Van Vynckt, 20 jaar, geboren in Drogen, fusilier 3 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Franciscus en Isabella Rosa De Vrient. Overleden aan teringkoorts (febr. hectica).

5 januari

Carolus Ludovicus De Muynck, 21 jaar, geboren in Aalter, fusilier 2 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Franciscus en Joanna Theresia Myncke.

Overleden door zenuwkoorts (febr. hectica)

**9 januari**

Edouardus Kerkhove, 20 jaar, geboren in Olsene, fusilier 2 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Michiel en Coleta Nuytens.

Overleden door zenuwkoorts (febr. nervosa)

**15 januari**

Petrus Franciscus Verstraete, 21 jaar, geboren in Vinkt, flanker 6 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes Franciscus en Petronilla Boone. Overleden door ontstekingskoorts (febr. inflamm. typhoida)

**27 januari**

Emanuel De Sloover, 21 jaar, geboren in Deinze, flanker 6 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Onwettige zoon van Maria Carolina De Sloover. Geen oorzaak vermeld.

**23 februari**

Jacob Franciscus De Reu, 21 jaar, geboren in Lovendegem, fusilier 2 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Andries en Theresia Geirnaert.

Overleden door diarrhoea colicativa.

**8 april**

Felix Lievens, 20 jaar, geboren in Woubrechtgem, fusilier 2 Cie 1 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Franciscus en Helena Depelsemaeker. Overleden door teringkoorts (febr. hectica).

**1 augustus**

Romanus Callemijn, 20 jaar, geboren in Heule, flanker 1 Cie 3 Bon 16 Afd. inf. in garnizoen te Veurne.

Zoon van Jacobus Michiel en Maria Josepha Maenens.

Overleden door ontstekingskoorts (febr. inflam.)

**11 augustus**

Joannes Devos, 20 jaar, geboren in Deerlijk, woneend Waregem, fusilier 5 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Balduinus en Isabella Rosa Devalaere.

Overleden door ontstekingskoorts ( febr. inflam.)

**13 augustus**

Petrus Jacobus Rondelé, 21 jaar, geboren in Brugge, fusilier 5 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Petrus en Maria Gougé.

Overleden door zenuwkoorts.

**17 augustus**

Carolus Ludovicus Naessens, 25 jaar, geboren in Asper, fusilier 4 Cie 2 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Petrus Franciscus en Carolina Gysse-linck.

Overleden door ontstekingskoorts.

**11 september**

Augustinus Leman, 19 jaar, geboren in Ruiselede, fusilier 1 Cie 3 Bon 16 Afd. inf. in garnizoen te Veurne.

Zoon van Josephus en Carolina D'haese.

Overleden door ontstekingskoorts.

**30 oktober**

Petrus Joannes Vanderkelen, 20 jaar, geboren in Ninove, flanker 1 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joost en Judoca Andries.

Overleden door atak op de zenuwen (affection nervosa).

**18 november**

Leopoldus De Boeck, 20 jaar, geboren in Zandbergen, fusilier 3 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes en Joanna Catharina Faut.

Overleden door galkoorts.

**30 november**

Constantinus Van Huffel, 24 jaar, geboren in Zevergem, fusilier 3 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes en Maria Theresia Vanoost.

Overleden door zenuwkoorts.

**8 december**

Livinus Raes, 20 jaar, geboren in Marke Kerkhove, fusilier 2 Cie 3 Bon 6 Afd. inf.

Zoon van Joannes en Colata Paresis.

Overleden door zenuwkoorts.

**Commentaar.**

We behoorden dan tot het Koninkrijk der Nederlanden. De manschappen waren uit Vlaanderen, de officieren uit Noord-Nederland. De diagnose voor die tijd was nogal eenvormig : koorts !

De infirmerie was ondergebracht in het militair kwartier, oostelijk van de Arsenaalstraat. Het mi-

litair hospitaal daarentegen was in de voormalige kloostergebouwen (tot 1784) van de Annunciaten, tussen de Hoogstraat en de Kokstraat. Nu is daar de stedelijke bibliotheek "De Keure" gebouwd.

Cie = compagnie; Bon = bataljon; Afd. inf. = infanterie-divisie; flanker = lichte infanterie

De diagnose kwam zeer frequent neer op "koortser": galkoorts was wellicht malaria, zenuwkoorts misschien typhus, longkoorts misschien tbc ...

## Familie?

(bij de voorouders van koningin Mathilde)



Genealogen of familiekundigen zijn gedreven speurders. Er zijn nog nooit zoveel mensen - zonder professionele opleiding - in archieven gaan zoeken, als vanaf de tweede helft van de vorige eeuw. Het werd enorm populair om stambomen en kwartierstaten samen te stellen. Met de huidige technische uitrusting van internet slaagt men er zelfs in om van uit de huiskamer gegevens te sprokkelen.

Geert Tavernier uit Brugge heeft een groot werk gefinaliseerd en op internet geplaatst:

"Oost- en West-Vlaamse voorouders van koningin Mathilde".

[http://familiegeschiedenis.be/sites/default/files/ebook\\_mathilde\\_klein.pdf](http://familiegeschiedenis.be/sites/default/files/ebook_mathilde_klein.pdf)

Wanneer men bvb. 25 generaties opklimt in zo'n kwartierstaat zit men theoretisch reeds aan 33 554 432 personen ... misschien tot in de 15de eeuw, tenzij er ondertussen, wat men noemt, kwartierverlies is.

Het is nagenoeg zeker, dat er bij diverse echtelingen gemeenschappelijke voorouders zijn ...

## **Nieuwpoortse zijtakjes**

Ook vanuit Nieuwpoort zijn er personen geweest,

die in het verre verleden bij het voorouderlijk geslacht van onze koningin Mathilde kunnen gerekend worden.

Uit de 25ste generatie was er Sohier de Bailleul (Zeger van Belle), gehuwd met Barbe van de Walle, gestorven op 1 juni 1428 in Nieuwpoort. Deze ridder, was raadsman van de hertog van Bourgondië, kapitein en baljuw van Nieuwpoort. Het echtpaar werd begraven in de kerk van Nieuwpoort onder een blauwe steen met koper inleg, met hun beide figuren met wapenschilden van beide families.

*"Sepulture van Mer Zeghers van Belle, Rudder Raet myns gheduchts heeren myns 'hertoghe van Bourgrave van Vlaendre, Capitaine ende Bailliu van der Nieuport, die staerf int jaer ons heeren a° m.cccc.xxviii op den eerste nacht in Pietmaent, wies zeine God ghedincke. Hier lighet begraven vraywe Barbele van den Walle wettelicke ghesel-nede myns heere Zeghers van Belle rudder voor-seit, die staerf int jaer ons heeren m.cccc.xxxv up ..."*

Uit de 22ste generatie was er Pierre van der Burch, zoon van Wulfart & Marguerite de Halewyn. Hij was gehuwd met Jossine Paeldinck.

Ridder heer van der Burch was burgemeester geweest in Veurne en gouverneur in Nieuwpoort. Hij was mee opgetrokken met de strafexpeditie van 1421 met Filips de Goede tegen de dauphin van Frankrijk, om de moord op zijn vader, Jan zonder Vrees te wreken.

Uit de 18de generatie was er ene Pierre (of Paul) de Bailleul, zoon van Arnould, gestorven op 5 april 1492, gehuwd met Catherine Boudins, dochter van Jacques, gestorven op 8 januari 1488.

Deze Pierre, Heer van Eecke (dus Pieter van Belle) lag begraven in Nieuwpoort onder een blauwe steen met daarop twee figuren in hoogrelief en hun wapenschilden en het volgende opschrift:

*"Hier licht Mer Piter Aernoudts zeune van Bailleul, heere van Eecke, die starf int jaer van gracie xiiii c xcii up v April. Hier lighet vrouw Cathelyne Boudin s Jacobs dochtere, sheer Pieters tweetste wyf was die starf int jaer m.cccc.lxxxviii up viii dach van Lauwe"*

Uit de 16de generatie was er Olivier Knibbe, bastaardzoon van Reinoud Knibbe uit Nieuwpoort, die op 27 februari 1459 poorter van Nieuwpoort werd. Maar ook Guillaume (Willem) van de Kerchove,

zoon van Jacques, geboren in 1472 in Ieper en gestorven in Nieuwpoort op 27 februari 1538. Hij was gehuwd met Anne Marie Knibbe ... misschien verwant met Reinoud Knibbe, ridder, raadsheer en kamerling, die van oktober 1441 tot aan zijn dood op 5 juni 1449 kapitein van Nieuwpoort was.

Willem van de Kerchove werd burgemeester in Nieuwpoort en even 'ruwaert' benoemd van Diksmuide. Hij was ook deken van de gilde van visverkopers (de Sint-Jacobsgilde), van de locale Sint-Jorisgilde, koning van de kamer van retorica "de Doorne Crone" en kerkmeester van de O.-L.-Vrouwekerk. Hij hertrouwde met Jossine van der Gracht, weduwe van Jacques van den Berghe.

Dit echtpaar lag begraven in de O.-L.-Vrouwkapel in de kerk van Nieuwpoort onder een blauwe steen met hun wapenschilden.

*"Sepulture van Willem van de Kerchove, fs Jacobs, Burgemeester deser stede van Nieuport, die starf anno MDXXXVIII, den XXVII in Sporckle. Hier lighet oock Jonckvrouwe Jossine van der Gracht, Romanes dochtere, Willem voorseits wyf was, die starf anno MDXL, den II in Lauwe."*

Uit de 13de generatie was er Cornelis Heurlebout, zoon van Pieter & Anne de Claysseune, die stierf op 30 juli 1647. Hij was gehuwd geweest met Marie van der Camer, dochter van Guillaume & Cornelia Lottin.

Cornelis was heer van Noortburch en Montigny. Hij hertrouwde in 1641 met Cathelyne Lammens die kinderloos bleef. Zij woonden in Veurne in de Sint-Niklaasparochie, maar Cornelis stierf in Nieuwpoort waarheen hij gevlucht was voor het oorlogsgeweld !!

> Inderdaad : Nieuwpoort was toen belegerd tot 5 augustus door Fransen uit Turennes troepen die de streek terroriseerden, tot de markies van Pimentel Nieuwpoort kwam ontzetten.

Uit de 10de generatie was er Jean Coppieters wiens zoon Abraham in Kortrijk werd geboren in 1668. Deze huwde in 1687 met Marie Antoinette Galle en een tweede keer in Nieuwpoort in 1711 met Claire Jeanne Goudenhooff. Hij stierf in Brussel in 1728.

Abraham was ontvanger van de Domeinen in Diksmuide en poorter van Nieuwpoort in 1711 waar hij ontvanger werd van de fortificaties, nadien burgemeester van de stad en landhouder van Veurne-Ambacht. Hij stierf onverwacht in Brussel terwijl hij betrokken was in financiële verwickelingen ... die zoon Ferdinand had moeten regelen !

[ Lees hierover in ons blad jaargang 4, wat H. Boy-

dens schreef in de nrs. 2 en 3 : "Met de stadskas op de loop".]

Op de zeldzame plaat in de O.-L.-Vrouwekerk in Nieuwpoort staat deze Abraham Coppieters vermeld. Deze plaat is voor de tweede keer hermaakt na de vernietiging in WO 1 en WO 2.

*"Abraham Coppieters zoon van Jan en Catharina Le Durel Landhouder van Veurne (Ambacht) en Burgemeester van Nieuwpoort ...overleden te Brussel den 24 Juni 1728"*

Uit de 8ste generatie was er Jan Baptiste Joseph Coppieters, zoon van Jean Baptist & Marie Gertrude Bogaerde, geboren in Nieuwpoort in 1695 maar gestorven in Brugge 1783. Hij was gehuwd te Brugge in 1731 met Joanne Therese van Steelant, dochter van Antoine Ignace en Marie Anne Trappequiers.

Hij was broer van Ferdinand en Lodewijk Frans.

Deze Lodewijk Frans Coppieters (1692-1739) staat ook vermeld op de familieplaat der Coppieters hierboven vermeld.

*"Lodevikus Franciskus Coppieters, burgemeester en landhouder van de stad en kasteleinheer van Veurne Burgemeester van Nieuwpoort geboren te Nieuwpoort den 1 December 1692 er overleden den 1 Mei 1739 en begraven in de Koor der kerk..."*

(naar G. Tavernier)  
selectie G.D.

## 1302

in Nieuwpoort

De abt van Ten Duinen, de burggraaf van Veurne en de hoogbaljuw Reyfin vertrekken naar Frankrijk. *"Hunlieder goederen zijn al van het gemeente geplundert geweest ende hun huysen ten gronde afgeworpen."*

Voor het eerst wordt in Vlaanderen (in Brugge) een vertegenwoordiging aangesteld evenredig met de bevolkingsgroepen (18 maart).

Op 1 april wordt de 'afgeschafte' verbruiksbelasting, weer ingevoerd door koning Filips de Schone tijdens zijn Blijde Inkomst. Dat leidt tot een uitbarsting en Willem van Gulik sr wordt tot regent uitgeroepen door de Gentse schepenen.

De open opstand in Brugge krijgt haar beslag met de 'Brugse Metten' op 18 mei. Pieter de Coninck, deken van het textielambacht is de voortrekker.

Willem van Gulik jr. [Jülich] verzamelt voor het eerst een volksleger. Hij is kleinzoon van graaf Gwijde van Dampierre. Hij krijgt een vrijkaart, want de graaf zit gevangen omwille van zijn inbreuk tegen het Verdrag van Melun.

Op 2 juni komen de klauwaerts voor 3 dagen verblijf aan in Nieuwpoort op weg naar Kortrijk. Hun verblijf kostte de stad 20 lb pars. 12 s 1 d. Willem van Gulik jr. is hun aanvoerder. Ze vertrekken eerst naar Hondschote.

### Onkosten.

Uit de rekeningen in verband met de Slag der Gulden Sporen waarvan het handschrift berust in het stadsarchief te Brugge, noteerde men de lastpost van de verblijfsonkosten van een Vlaams leger in Nieuwpoort van 2 tot 5 juni 1302.

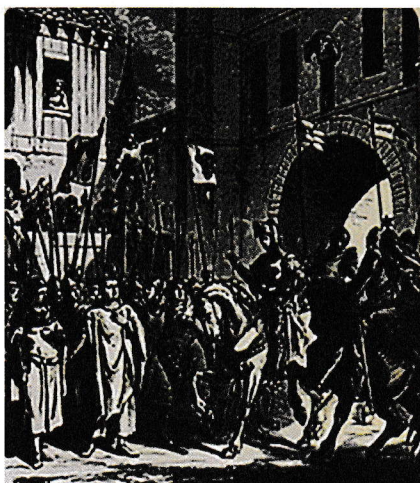
*“Ter Nieuwpoort, Saterdaghes naer Asenciondaghe : Jan de Vierboete, 2 1/2 s. ; item Gilles die Wale, 13 s. ; Clais die Timmerman, 18 s. ; Jan die Vos, 11 s. ; Willem die Ram, 6 s. ; Jan van den Maerd, 12 s. ; item van Warmoese, 3 s. ; ... 5 s. van eyeren; item van soute, item 18 s. Van scotelen ; item 9 s. Van saucen ; item 6 s. Van prise ; item 4 s. van franchise ; item 10 s. Van vissche ...*

*Sondaghes naer Axenciondaghe [ 3 juni] : Van den osse, 13 lb ; item van werdirinnen vleesche coeynen ende suinen , 10 lb ; item van smere ende van draghene, 2 s. : item Bette van Ipre, 3 1/2 s. ; ... 4 d. Van kikinen ... item Griete Falkene, 8 s. ; item eene Beatrisse, 4 s. 5 1/2 d ; item navonts 3 1/2 s. ; te makerel ; ... Somma 33 lb. 16 s.*

*Maendagh ...*

*item van crude 3 lb ; item van saucen, 8 d. ; item van draghene ; item 5 s. Den huiddoere te drinkene, Somma 20 lb. 12 s. 1 d.”*

G. Vandewoude, Vlaanderen's tragedie in den Westhoek, Brugge, 1942, p. 40-41 : de auteur G. Lambrecht (1904-1972) beweert dit te hebben genoteerd uit Nota's van I. Florizoone



Willem van Gullik de Jongere (1275-1304) zoon van Willem van Gulik V & Maria van Dampierre broer van Willem van Gulik de Oudere.

<https://famille-de-bailleul.hubside.fr/membres-de-cette-famille>

SOHIER VAN BELLE leidde in de Guldensporenslag met zijn broer Pieter, zeker gewapende mannen van Nieuwpoort die zich hadden gevoegd bij die van Brugge.

De strijd had plaats in Kortrijk op 11 juli 1302, Willem van Gulik en Jan van Namen zijn met hun troepen aangekomen in Gent waar ze zeven dagen verbleven. Op uitnodiging van de autoriteiten van Brugge hebben ze zich begeven naar die stad, waar ze verbleven op kosten van de bevolking. De rekeningen van Brugge bevatten interessante details over de onkosten die door de bewoners zijn betaald. Ze vermelden zelfs de namen van zij die de ridders uit Vlaanderen, Duitsland en Zeeland hebben ontvangen. Er zijn rekeningen die bevestigen dat monseigneur Sohier van Belle en Pieter van Belle logeerden in het huis van de weduwe van Jan, heer van Dudzele

Archief van Brugge charte n° 155

*..onder de ridders die bewapend werden voor de verdediging van Vlaanderen onder Willem van Gulik ... Zeger van Belle en Pieter van Bellefroid charte n° 172 6 août 1302*

*“Pour Monseigneur Soier de Bailleul à l’ostel Jehan de Dudzielle le Veve : IX livres et X escalins. Pour Pieron de Bailleul à l’ostel de Veve Jehan de Duzielle: xx livres et VI escalins charte n° 173 du 10 août 1302*

*Pour Monseigneur Sohier de Bailleul à l’ostel: X livres et XX escalins. Pour Pieron de Bailleul à l’ostel VI Livres et XII escalins charte 176 du 29 août*

*Pour Monseigneur Sohier de Bailleul, pour Monseigneur Gillion de Moorsaede, et Piron de Bailleul XVIII livres et XV escalin (schellen)*

Sohier was gehuwd (Gaillard) met Marie de Croix en nadien met Isabeau de Ghistelles.



Deze houten uitgesneden plank behoort tot de

kist [Courtrai Chest] die in Oxford is opgedoken in 1909, uit de tijd van de Guldensporen Slag en uitzonderlijk wordt tentoongesteld in de O.-L.-Vrouwekerk in Kortrijk (2023).

Voortaan wordt niet meer getwijfeld aan de originaliteit.

<https://www.visitkortrijk.be/nl/1302>

## Zwanezang

### WESTELIJK VLAANDEREN 1790 BRABANTSE OMWENTELING

In Nieuwpoort was de stemming nooit echt revolutionair. Wél in Veurne. Nieuwpoort sloot zich niet aan bij de stemming over de unie tussen Oost- en West-Vlaanderen. West-Vlaanderen bestond toen uit kanton Veurne en Ieper en lag westelijk van de IJzer met als hoofdplaats Ieper.

In november 1789 droop het garnizoen af, met 'invaliden' via Duinkerke naar Luxemburg. Er was in Nieuwpoort "*grote droefheid*" (sic) (Rybens).

Het nieuwe garnizoen van Nieuwpoort telde 400 dragonders Vlamingen die de vorige vervingen. Dat was betekenisvol voor de middenstand !!

Op 11 januari 1790 werden de 'Verenigde Staten van België' opgericht, met de restauratie van alle vroegere provinciale machten, dus een soort federale idee .

Officieel echter schreef men "*Etats Belges Unis*" en "*Vereenigde Nederlandsche Staeten*".

Vanuit Gent kwam een bevel voor de Veurnse revolutionairen om met 50 man de wacht op te trekken in Nieuwpoort. Ze gaven er géén gevolg aan. Op 14 september liet de St.-Sebastiaansgilde weten dat ze wél bereid was in de stad voor de orde te zorgen, maar geen vrijwilligers daar bovenop wenste te leveren.

In Beveren a/d IJzer verzamelden zich 75 manschappen, de pastoor inbegrepen. Sommigen kwamen ook uit Roesbrugge. Die pastoor was Frans Lefèbvre (1752-1825) die vanaf 1786 dienst deed in Beveren a/d IJzer. Hij had goederen in Steenvoorde en werd in 1794 door de Fransen aangeslagen voor 19 500 pond !

De oudste van die volontairen was 56 en de jongste 15 jaar.

Van 10 juli tot 4 augustus rekruteerde de stad Veurne ook een vrijkorps : het telde 49 manschappen. Er is een verschil tussen de steden en het platteland.

In Krombeke werd een Ieperse afvaardiging in het wethuis van Krombeke ontvangen. De tamboer sloeg de trommel om het volk bijeen te roe-

pen. Dan verkondigde men dat keizer Jozef II (+20 februari) van de troon van graaf van Vlaanderen vervallen was verklaard, omdat hij de grondwet van het graafschap niet naleefde. Nadien kwam de verklaring dat voortaan de constituties van de Brabantse Omwenteling zouden gelden.

Enige tijd later rekruteerde men vrijwilligers en een groot aantal burgers werden volontair. Tenslotte werd recht tegenover het wethuis een vrijheidsboom geplant. Het was een pruimenboom die groeide in de tuin van de onderpastoor Martinus Billiau.

Het ging tussen de strekking van Van der Noot (statisten = conservatieven of pruimen) en Vonck (liberalen = hervormingsgezind of vijgen).

Wij leren dat uit het Gedenkschrift van Carolus Derache (toen 8 jaar) die later vanaf 1824 als pastoor van Anzegem zijn verhaal schreef.

De keizersgezinden daarentegen plantten een jonge eik voor hun lokaal "*De keizer*" uitgebaat door P. Lanoye. Ze regen vijgen aaneen op een draad en hingen deze als een krans in de boom.

Die twee bomen bleven staan tot begin december. C. Derache was niet opgezet met de Omwenteling want ze zaaide verdeeldheid onder de bevolking.

In sommige dorpen van West-Vlaanderen waren er politieke partijen aangetreden en de aanhangers verzamelden zich in hun eigen herberg "*De Keizer*", "*De Zwaan*", "*De Kroon*", "*Het Bourgondisch Kruis*", "*De Arend*" ... die soms nog meer dan 100 jaar zo'n naam droegen.

### Een treffen

Op 23 juli 1790 vielen 170 soldaten van het regiment van West-Vlaanderen een Oostenrijkse verschansing aan bij de "*Roche Bayard*" bij Dinant. De uitslag van het gevecht is niet bekend.

Nieuwe volontairen legden de eed af op 17 augustus en die van Lo op 5 september in Ieper.

Op 20 september volgde een nieuwe aanval op de Oostenrijkse stellingen in Anseremme. Het regiment telde toen 1624 manschappen.

Het werd een uitzichtloze stellingenoorlog en de financiës geraakten uitgeput. Brabant was gul met oorlogsgelden, Vlaanderen was Vonckist en zat op de geldkist maar hield deze dicht. De oorlogsmoeheid sloeg toe.

Uit de Turkenoorlog kwamen Oostenrijkse versterkingen vanaf 20 juli.

Op 15 oktober 1790 stelden de Staten van West-Vlaanderen een debat voor over een wapenstilstand en onderhandelingen. Maar dat werd uitgesteld tot 20 oktober.

De militaire toestand werd slechter. Op 26 oktober

staken de Oostenrijkers de Maas over bij Herstal en rukten op naar Brussel.

Op 2 november vroeg kolonel du Chastel \* , bevelhebber van het regiment West-Vlaanderen ontslag. Norbert Frans Marannes uit Veurne, was bij beurtrol, algemeen voorzitter ( president générale) van het souverain nationaal congres\*\* en stelde op 21 november het congres voor, aartshertog Karel van Lorreinen( + 1780 !!) als souverain te aanvaarden (sic). Marannes vluchtte uit Brussel op 25 november naar Veurne maar liet uit Gent weten dat de regering zich daar geïnstalleerd had.



Karel van Lorreinen (1712 – 1780)

De instorting van het front had een weerslag in het Westland. In de herberg van Pieter Lefebvre te Woutou werd luidop verkondigd dat de stadsmagistraat van Poperinge, twee uitgezonderd, de galg verdiende. Er waren getuigen die dat hoorden, maar er kwam geen proces van. Het werd afgedaan als dronkemans praat van vrijwilliger Jozef Garrez.

Op 26 november beraadslaagde de vergadering van West-Vlaanderen in Ieper over een overgave aan de keizer. Men kwam echter niet tot een beslissing.

Op 4 december 1790 zijn de officieren van het regiment van West-Vlaanderen terug in Ieper. Waar waren de manschappen gebleven ?

Op 5 december onderwierp de provinciale Statenvergadering van West-Vlaanderen zich aan het gezag van de Oostenrijkse keizer.

De Brabantse Revolutie was afgelopen.

\* Robert François graaf du Chastel was officier van de Waalse Garde (1761-1825)

\*\* De eerste voorzitter was evenwel Cornelis Frans de Nélis (1736-1798), bisschop van Antwerpen.

red.G.D.

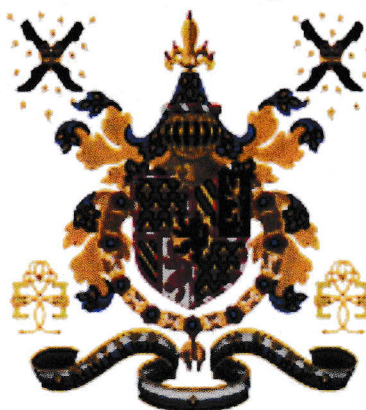
F. Denys, art. Vrijwilligers in West-Vlaanderen (1790), Yzerbode 1998 nr. 4 p. 299 vv

## 's Gravenlandschuld

De rekenkamer van Rijsel (Lille) stuurde op 7 februari 1447 o.s., dus eigenlijk 1448, namens de graaf aan de magistraat van Nieuwpoort een rekest om de achterstallige schulden te vereffenen.

Traditioneel moest per (vierkante) roede met Pasen een denier parisis Vlaams geld betaald worden.

Filips de Goede 1396-1467 regeerde 1419-1467



*“A tous ceulx qui ces presentes lettres verront, les gens des comptes de monseigneur le duc de Bourgoingne, de Brabant et de Lembourg, conte de Flandres, dArtois, de Bourgoingne, de Hainau, de Hollande, de Zeelande et de Namur a Lille, salut...”*

Laurens de Maech, raadsheer en ontvanger van de graaf voor Vlaanderen en Artois en Victor de Ysenberghe auditeur van de rekeningen somden op waarvoor nog niet werd betaald laatst in oktober. Het betrof een bedrag van xii lb. vii s. per jaar *“payeront de lors en avant vingt livres par an, pour l'accroissement desdites parties ...”*

Het betrof vooreerst de grachten van de stad, de halle, het stadhuis, het huis van Gilles Boudinssone dat verworven was door de stad, de 30 ½ roeden grond wat gekocht was [ in 1280 ] van de graaf van Namen, waarvoor per jaar xii lib. vii sol wordt betaald.

Eveneens een huisje met grond tegen de Oostpoort [ eind Langestraat ] van ix roeden, de Kiekenspit van ongeveer 80 roeden, een domein met huis van Sanson de la Valle van ongeveer 100 roeden, twee plaatsen die de stad huurt van voormalig Clement de le Dycke, achter het stadhuis, van 33 roeden, de plaats waar Henry le Ram een hoeve heeft met een fontaine [bron ? steenput], van ongeveer 20 roeden, het kerkhof van de O.-L.-Vrouwekerk en het kleine huisje tegen de halle samen ongeveer 775 roeden [117 ha], een grond die de stad in rente heeft van voormalig Clement de le Dycke en Jehan Sneppe van ongeveer 96 roeden, een perceel achter het huis van Robin de Crooc, van ongeveer 36 roeden, een huis van weinig waarde langs de

Clekerstrate [nu Astridlaan] van ongeveer 10 tot 12 roeden, een plaats met wat vuilnis tussen het huis van Jehan de Teghelare en de molen van Jacques de Bailleul van ongeveer 7 roeden, een plaats met de molen van Philippe Bairdebout van ongeveer 50 roeden, een huis dat de stad heeft afgestaan aan de Sint-Jacobgilde [Vissers] van ongeveer 76 roeden, de kaai en het plein van de vissers en de timmerlui van ongeveer 7 lijnen en 15 roeden [715 r], een stuk lang tussen de Oostpoort en de Noordpoort van 5 lijnen 50 roeden [550 r], de polder van de monniken [Cisterciënzers van Ten Duinen] van ongeveer 16 roeden, een stuk land tsmoutstic van ongeveer 2 roeden.

Wij telden 2 607,5 roeden aan 1 d per roede geeft 10 lb Vlms 17 s 3 ½ d.

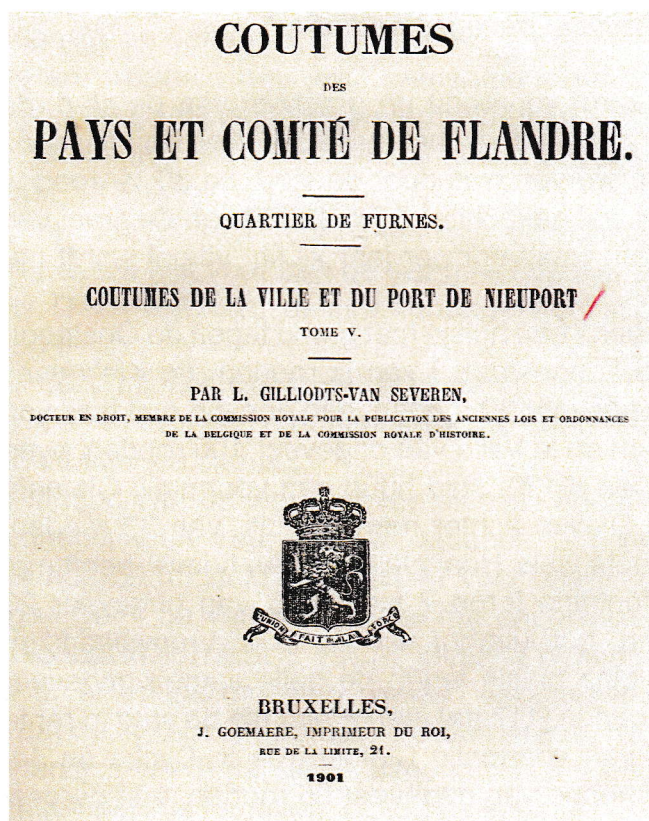
Dat was ongeveer 67 gulden in 1447, wat nu 8 375 euro zou kunnen zijn.

Bedenking.

De 's Gravenlandschuld bestond toen al meer dan twee eeuwen, welnu op de rekenkamer werkte de controle voortreffelijk, want in de lijst van enkele honderden eigenaars trof men de 'openstaande' rekeningen waar hoofdzakelijk de Magistraat zelf verantwoordelijk voor was.

red. G.D.

p. 225-229 L. Gilliodts-Van Severen, Coutumes des Pays et Comté de Flandres, Brussel, 1901.  
Veurnse vierkante roede (3,8937 m) : 15,15 m<sup>2</sup>



## IN MEMORIAM

### KRISTOF JACOBS



1975-2024

Ons veel te vroeg ontvallen corresponderend lid van onze vereniging was een expert geworden in de streekgeschiedenis die te maken had met het militaire verleden der twee wereldoorlogen.

Hij was terecht trots met zijn relaties in de herdenking en de oorlogsarcheologie, inzonder met het Britse Gemenebest.

Met zijn boek "Nieuwpoort Sektor 1917" (2008) heeft hij een aspect uit het verwoeste Nieuwpoort onder de aandacht gebracht.

Colofon

Redactieadres:

Vrienden van het Patrimonium

p/a P. Deswartelaan 69-102

8620 Nieuwpoort

Verantwoordelijke uitgever G. Demerre

Canadalaan 61 - 8620 Nieuwpoort

